

УДК 674:06.047

<https://doi.org/10.31713/ve420221>

JEL: M48

Антонюк О. Р. [1: ORCID ID: 0000-001-5703-9115],

д.е.н., професор,

Дерманська М. О. [1: ORCID ID: 0000-0003-2950-6112],

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

¹Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ОСОБЛИВОСТІ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: ВПЛИВ НА ПОЛОЖЕННЯ КОНТРОЛЮ

Метою статті є аналіз та порівняння особливостей валютного регулювання в Україні в довоєнний та воєнний періоди: обмеження 2022–2023 рр. та особливості контролю. Розглянуто поняття «валютне регулювання» та особливості діяльності регуляторів в умовах надзвичайних ситуацій. Акценти зосереджено на дослідженні ролі держави у регулюванні через інструменти валютного регулювання та валютного нагляду, що знайшли відображення у нормативних документах. Висвітлено ключові положення валютного нагляду на основі ризико-орієнтованого підходу.

Ключові слова: валютне регулювання; валютні операції; зовнішньоекономічна діяльність; валютний нагляд.

Постановка проблеми. Однією із складових економічної політики держави є валютне регулювання, що передбачено низкою нормативних документів країни. Діяльність держави та уповноважених нею органів в частині валютного регулювання сприяє регламентації відносин суб'єктів господарювання в частині здійснення валютних операцій та діяльності на валютному ринку. Актуальними є різні питання валютного регулювання щодо діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в умовах підприємницьких ризиків. Уповноважені суб'єкти валютного регулювання застосовують різні інструменти регулювання, що включають інструменти валютних обмежень та валютного нагляду, а також заходи, пов'язані зі стимулювання зовнішньоекономічної діяльності через валютне регулювання. Як зазначає науковець Патерило І. В., «валютне регулювання – економічно обґрунтований компроміс між приватними інтересами суб'єктів валютних операцій та публічним інтересом, і тому проблема вдосконалення правового регулювання валютних операцій актуальна завжди» [1].

Питання валютного регулювання набувають особливої актуальності у період діяльності суб'єктів господарювання в умовах

надзвичайних подій, адже від успішних заходів валютного регулювання та їх реалізації залежать стабільність діяльності, можливість продовжувати діяльність. З точки зору фінансового обліку та складання звітності, заходи валютного регулювання впливають на відображення курсових різниць, визначення доходів/витрат від операційних курсових різниць, розкриття інформації про них у фінансовій звітності. Вказані напрями облікового забезпечення операцій з валютою та зовнішньоекономічної діяльності є предметом внутрішнього та зовнішнього контролю (аудиту), а також валютного нагляду, який реалізується митними органами держави за валютними операціями, що здійснюються резидентами та нерезидентами у зв'язку з їх зовнішньоекономічною діяльністю.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблематика валютного регулювання розглядається активно як вченими-правниками, так і ученими, що провадять дослідження у сфері обліку, аналізу та аудиту. Аналіз існуючих наукових джерел свідчить, що дослідження валютного регулювання переважно мають економічне спрямування. Серед останніх праць варто виділити комплексне дисертаційне дослідження 2019 року Лісовол О.М., присвячене фінансово-правовому регулюванню валютного контролю в Україні. Автор у роботі підкреслює, що питання регулювання валютних відносин і валютного контролю є предметом наукових дискусій в частині напрямів розвитку валютного контролю в Україні, зокрема лібералізації валютного ринку, щодо якої є прибічники як швидкої лібералізації, так і поступової з врахуванням економічного стану в державі під дією зовнішніх та внутрішніх чинників. Автор зосередився на розкритті юридичного змісту понять валютного контролю, його класифікації, особливостей застосування, нормативно-правового регулювання валютного контролю в Україні, статусу та функцій суб'єктів контролю [2].

Розуміння тенденцій валютного регулювання неможливе без аналізу досвіду застосування різних методів впродовж останніх років в Україні. В контексті цього важливими є напрацювання О. В. П'янкової, яка здійснила періодизацію валютного регулювання від «валютної монополії» до чергової лібералізації валютних операцій на тлі слабких сигналів виходу з кризи [3]. Авторка проаналізувала заходи валютного регулювання, які проводив НБУ для стабілізації ринку у 1998–2014 роках, акцентуючись на специфіці антикризових заходів 1998, 2008, 2014 років, на які припадало загострення проявів економічної та фінансової кризи в Україні. Серед цих заходів: скорочення терміну валютного контролю; збільшення

частки валютної виручки, що підлягає обов'язковому продажу; посилення вимог щодо купівлі валюти для розрахунків за імпортними операціями. Науковець Ткач С. В. вказує, що в умовах дестабілізації валютного ринку України в сторону зниження курсу національної грошової одиниці щодо валюти США, європейських країн, потреба в швидкому та якісному удосконаленні нормативно-правового забезпечення валютного регулювання помітно зростає [4]. Особливості облікового відображення наслідків валютного регулювання у своїх працях відобразили Тюріна Н. М. [5], Карвацька Н. С. [5], Жиглей І. В. [6], Левицька С. О. [7] та інші. Облік валютних операцій в умовах надзвичайних, непередбачених та невизначених подій розглянуто у працях Кінзерської Н. В. (доведено вплив ризиків зовнішньоекономічної діяльності на фінансові результати підприємства, необхідність розробки нових підходів до системи облікового відображення і контролю зовнішньоекономічної діяльності, розроблено перелік об'єктів бухгалтерського обліку зовнішньоекономічної діяльності з урахуванням впливу невизначеності зовнішнього середовища) [8], Малікова В. М., Гузь М., Яцишин С. (визначено заходи антикризового управління зовнішньоекономічною діяльністю в умовах невизначеності) [9], Болдовської К. (доведено, що ефективність формування обліково-аналітичного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності як цілісної системи має охоплювати всі аспекти обліково-аналітичного процесу) [10]. Серед праць закордонних авторів варто відмітити наукові праці Jamil M. N. (вплив вибору режиму обмінного курсу на економічне зростання країни) [11], Latimer P. та Duffy M. (особливості регулювання цифрової валюти та ризиків, пов'язаних з її використанням, відповідність вимогам регулювання) [12].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Заходи валютного регулювання застосовувались в Україні в різних умовах, як економічного спаду, так і позитивних тенденцій та певного економічного зростання, проте діяльність в умовах воєнного стану вимагає особливих дій регуляторів та реагування на них суб'єктів підприємництва. У зв'язку з цим важливим є розгляд особливостей валютного регулювання в умовах надзвичайних подій, зокрема воєнного стану. Актуальність питання підкреслюється діяльністю суб'єктів господарювання України в умовах воєнного стану та відповідно малочисельністю публікацій з вказаної проблематики.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення особливостей валютного регулювання та його впливу на діяльність

суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану в Україні в частині облікового та контрольного забезпечення діяльності.

Основні результати дослідження. Основним та базовим законодавчим актом, який визначає повноваження Національного банку України, є Закон України «Про валюту та валютні операції», що набрав чинності 7 липня 2018 року. Зазначений Закон ухвалений на заміну застарілого Декрету «Про систему валютного регулювання і контролю» від 1993 року, норми якого базувалися на принципах тотального контролю та низки прямих заборон.

Згідно з вищезазначеним Законом, валютне регулювання – діяльність Національного банку України та, в установлених цим Законом випадках, Кабінету Міністрів України, спрямована на регламентацію здійснення валютних операцій суб'єктами валютних операцій і уповноваженими установами [13].

Закон України «Про валюту і валютні операції» встановив нову ліберальну модель валютного регулювання, основними положеннями якої є :

- надання свободи на проведення валютних операцій, за винятком тих, які заборонені;
- проведення операцій з валютними цінностями, до яких віднесено банківські метали, національну й іноземну валюти;
- спрощення через надання лише двох видів ліцензій (банківська та валютна);
- запровадження валютного нагляду;
- провадження заходів захисту (підтвердження ознак кризових явищ Радою НБУ, звітування).

Запорука ефективного валютного регулювання ґрунтується на принципах, які визначено у вищезгаданому законодавчому документі: свобода здійснення валютних операцій; ризикоорієнтованість, прозорість, достатність та ефективність валютного регулювання; самостійність та ринковість валютного регулювання.

З точки зору діяльності суб'єктів господарювання в надзвичайних умовах, валютне регулювання передбачає відповідність заходів валютних обмежень масштабам та структурі ризиків, що загрожують фінансовій стабільності, встановлення строків дії, наявність підзвітності Національному банку України та публічності. Ознакою ефективності валютного регулювання є встановлення пріоритетності менш дискримінаційних інструментів валютного регулювання над більш дискримінаційними, рівновага у застосуванні таких інструментів, а також головне – це пріоритетність ринкових інструментів валютного регулювання над адміністративними.

В Законі України «Про валюту і валютні операції» встановлено заходи, необхідні для запровадження в державі за умов нестійкого фінансового стану банківської системи або виникнення обставин, які можуть до цього призвести (рисунок).

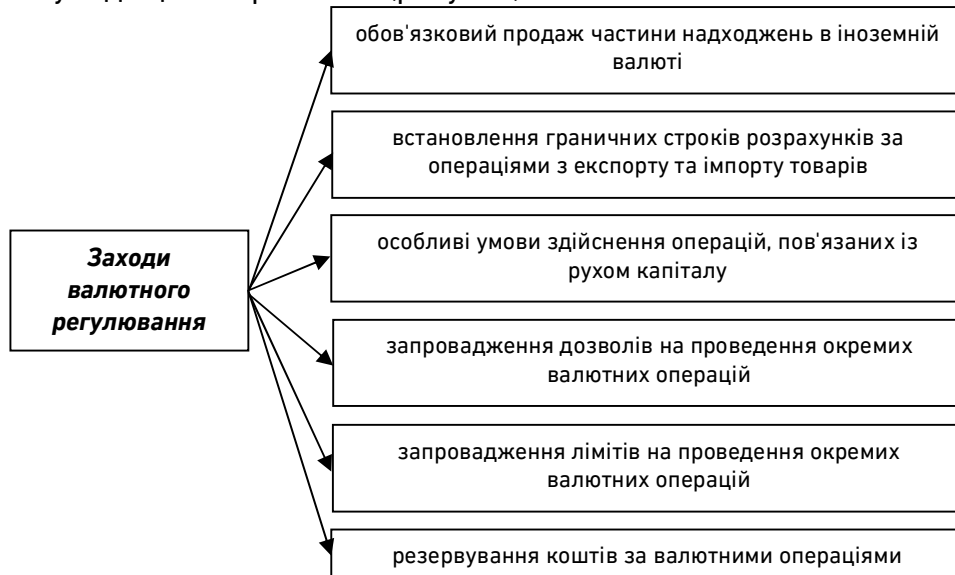

Рисунок. Заходи валютного регулювання, встановлені ЗУ «Про валюту і валютні операції» у випадку загроз фінансовій стабільності
Складено на підставі ЗУ «Про валюту і валютні операції» [13]

Особливістю реалізації валютного контролю є застосування валютного нагляду, в основі якого відповідно до політики ліберизації валютного регулювання було передбачено власний аналіз та відповідальність, ризико-орієнтований підхід, аналіз суті операцій, а не форми. Ризико-орієнтований підхід дозволяє виявляти сумнівні операції на основі індикаторів, до яких належать:

- багаточисельні валютні операції на незначні суми (вдавання до дроблення операцій);
- наближення до максимально встановленого ліміту НБУ для здійснення валютних операцій;
- невідповідність вартості зовнішнього залучення ринковим умовам;
- отримання суб'єктом господарювання фінансової допомоги;
- походження активів внаслідок фінансової допомоги;
- обсяг/вид/суть діяльності валютних операцій не відповідає звичайній діловій активності/змісту діяльності;
- важко ідентифікувати економічну доцільність операції;
- операції фізичних осіб понад встановлену НБУ суму;

- невідповідність вартості продукції/робіт/послуг/активів ринковим умовам;

- здійснення операцій від імені та на користь третіх осіб;
- використання компаній – «оболонок»;
- повернення інвестицій;
- інші індикатори на розсуд банку.

Після впровадження воєнного стану в Україні в регулюванні зовнішньоекономічної діяльності змінилися не лише правила оподаткування, а й деякі обмеження, зокрема щодо строків валютних розрахунків, тобто платежів за експортно-імпортними операціями. Порівняння обмежень, які виникли після впровадження воєнного стану, та тих, які були до того, наведено в таблиці. Усі обмеження та уточнюючі зміни до них визначено постановою Правління Національного банку України від 24.02.2022 року № 18 «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» [14].

Таблиця

Валютні обмеження довоєнного та воєнного періодів

Валютні обмеження		
Вид обмеження	до 24.02.2022	після 24.02.2022
Граничні строки розрахунків за експортно-імпортними операціями (якщо сума дорівнює/перевищує 400 тис. грн)	365 календарних днів	120 календарних днів
Видача готівкових коштів в іноземній валюті в рахунку клієнта банку за межами України	Не обмежено суми видачі готівкових коштів в іноземній валюті з рахунку клієнта банку за межами України	Не більше еквіваленту 100 000 гривень на місяць – якщо рахунок у національній валюті Не більше еквіваленту 100 000 гривень на день – якщо рахунок в іноземній валюті

продовження таблиці

Операції з РФ та РБ	Дозволено валютні розрахунки російськими та білоруськими рублями, розрахунків з учасниками з цих країн при використанні платіжних карток та інших електронних платіжних засобів та ін.	Заборона валютних розрахунків російськими та білоруськими рублями, розрахунків з учасниками з цих країн при використанні платіжних карток та інших електронних платіжних засобів та ін.
---------------------	--	---

Отже, відбулося зменшення граничного строку застосування банківського валютного нагляду, тобто максимально можливих строків розрахунків за експортно-імпортними операціями з 365 календарних днів до 120 календарних днів. Відповідальність за порушення даних строків існує та визначена у Законі України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 року № 2473, а саме з першого дня, який настає після граничного дня валютного нагляду, тобто з 121-го дня, нараховується пеня, яка становить 0,3% від суми неотриманої оплати за договором за кожен день прострочення [13].

Слід зауважити, що є декілька умов, за наявності яких такий скорочений термін не застосовується, зокрема:

- у випадку, якщо вартість товарів/робіт/послуг, котрі підлягають імпорту чи експорту, не перевищує суму 400 тисяч гривень на дату здійснення операції;
- у випадку, якщо розмір залишку оплати за імпортованими чи експортованими товарами/роботи/послуги не перевищує суму 400 тисяч гривень на дату граничного строку для розрахунків;
- до випадків, які належать до винятків, встановлених Національним банком України за поданням Кабінету Міністрів України (відповідно до постанови НБУ від 14.05.2019 року № 67) [15].

Також заборонено операції щодо розрахунків з учасниками з РФ та РБ, тобто особами, які там перебувають або ж зареєстровані. Проте є певні винятки, зокрема перекази на спеціальні рахунки НБУ для збору коштів на підтримку Збройних сил України, перекази

коштів осіб з походженням з РФ чи РБ між своїми власними рахунками тощо.

Окрім вищезгаданих заборон, Національний банк України посилив вимоги до небанківських установ з метою мінімізації спекуляцій на валютному ринку в умовах війни, а саме зменшення штучного підвищення курсу в готівковому сегменті валютного ринку, адже офіційний курс долара США було зафіксовано з початком війни (спочатку 29,25 грн за 1 долар США, а з 21 липня – 36,56 грн за 1 долар США) задля того, щоб забезпечити стабільну роботу фінансової системи [16]. Отже, з'явилася заборона на розміщення інформації про курси купівлі та продажу іноземних валют поза межами кас установ та повернення до них надмірної уваги будь-якими символами, а також в пунктах купівлі та продажу іноземних валют процес обміну валют повинен здійснюватися із обов'язковим веденням відеоспостереженням [15].

Заборонено також перекази з України за кордон в іноземній та національній валютах, як виняток лише оплата витрат за кордоном, які пов'язанні з лікуванням чи смертю громадян, а також витрати на оплату рахунків за навчання. Заборон чи обмежень на вхідні перекази з-за кордону немає.

Фізичні особи, котрі займаються волонтерською діяльністю, мають змогу купувати валюту та переказувати її за кордон у межах щомісячного ліміту 400 тисяч гривень в еквіваленті, або ж без обмежень використовувати гривневі платіжні картки для придбання товарів, які підвищують обороноздатність України, а саме військової та тактичної форми, касок, бронежилетів, тепловізорів тощо.

Передбачено зобов'язання банків забезпечити роботу своїх відділень у безперебійному режимі в умовах відсутності загрози здоров'ю та життю громадян, а також забезпечити доступ до сховищ та сейфових скриньок і постійно поповнювати банкомати готівкою в необмеженій кількості [16].

Особливістю реалізації валютного контролю є застосування валютного нагляду, в основі якого відповідно до політики ліберизації валютного регулювання було передбачено власний аналіз та відповідальність, ризико-орієнтований підхід, аналіз суті операцій, а не форми.

Висновки та пропозиції. В період воєнного стану законодавство змінюється досить швидко, скасовуються чинні або ж впроваджуються нові норми, а підприємці зобов'язані оперативного реагувати на ті зміни, які існують у сфері зовнішньоекономічної діяльності в Україні під час війни. Хоча в законодавстві передбачено інструменти валютного регулювання на випадок надзвичайних подій

у фінансовій системі країни, досвід показує, що в умовах впливу зовнішнього середовища виникає необхідність у встановленні нових заходів, а досвід України в цьому контексті у період введення воєнного стану виявився позитивним. В основу валютного нагляду покладено ризико-орієнтований підхід, а визначені індикатори порушень валютного законодавства варто брати до уваги при реалізації заходів внутрішнього контролю та роботі внутрішніх аудиторів, оскільки при застосуванні ліберального підходу до реалізації валютного нагляду актуалізується внутрішній контроль, аналіз валютних операцій для попередження можливих відхилень. Також можемо підсумувати, що однією з найголовніших умов успішного та «законного» бізнесу наразі є відстежування змін, котрі вносяться до митного, податкового та валютного законодавств та їх неухильне виконання.

1. Патерило І. В. Валютне регулювання та валютна політика як важливі інструменти механізму державного регулювання національної економіки. URL: http://apnl.dnu.in.ua/2_2011/12.pdf (дата звернення: 10.12.2022). **2.** Лісовол О. М. Фінансово-правове регулювання валютного контролю в Україні. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2019. **3.** П'янкова О. В. Валютне регулювання експортних та імпорتنних операцій суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в контексті антикризових заходів. *Ефективна економіка*. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5277> (дата звернення: 10.12.2022). **4.** Ткач С. В. Організаційно-правові засади валютного регулювання в Україні. URL: <http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/02/ORGANIZATSIJNO-PRAVOVI-ZASADY-VALYUTNOGO-REGULYUVANNYA.pdf> (дата звернення: 10.12.2022). **5.** Тюріна Н. М., Карвацька Н. С. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 407 с. **6.** Жиглей І. В. Облік зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. для студ. закладів вищої освіти. Житомир : Державний університет «Житомирська політехніка», 2019. 400 с. **7.** Levytska S., Krynychnay I., Akimova A., Kuzmin O. Analysis of business entities financial and operational performance under sustainable development. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. Home. 2018. Vol. 2. No 25. С. 122–131. ISSN (print) 2306-4994, ISSN (on-line) 2310-8770. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i25.136476> (дата звернення: 10.12.2022). **8.** Кінзерська Н. В. Складові зовнішньоекономічної діяльності як об'єкти бухгалтерського обліку в умовах невизначеності зовнішнього середовища. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 15–16. С. 100–105. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.15-16.100 (дата звернення: 10.12.2022). **9.** Маліков В., Гузь М., Яцишин С. Особливості бухгалтерського обліку в антикризовому управлінні підприємством. *Наукові перспективи*. 2022. № 11 (29). **10.** Болдовська К. Особливості та складові облікового забезпечення міжнародних операцій суб'єктів господарювання. *Економіка та суспільство*. 2022. № 35. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-33> (дата звернення: 10.12.2022). **11.** Jamil M. N. Impact the choice of exchange rate regime on country economic growth: which anchor currency leading the 21st century. *Journal of Environmental Science and Economics*. 2022. Vol. 1(1). Pp. 18–27. **12.** Latimer P.,

Duffy M. Deconstructing digital currency and its risks: Why ASIC must rise to the regulatory challenge. *Federal Law Review*. 2019. Vol. 47(1). Pp. 121–150. **13.** Про валюту та валютні операції : Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII. Дата оновлення: 27.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831> (дата звернення: 10.12.2022). **14.** Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : Постанова НБУ від 24.02.2022 року № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831> (дата звернення: 09.12.2022). **15.** Про особливості регулювання та нагляду за здійсненням діяльності з торгівлі валютними цінностями в готівковій формі в період дії воєнного стану : Постанова НБУ від 29.07.2022 року № 165. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831> (дата звернення: 10.12.2022). **16.** Офіційний сайт Національного банку України. 2022. URL: <https://bank.gov.ua>. (дата звернення: 10.12.2022). **17.** Antoniuk O., Koval N., Savitska S., Mulyk Y., Kuzyk N., Koshchynets M. Development of internal control and audit in Ukraine. *Independent Journal of Management & Production*. 2021. Vol. 12. No. 6. P. 376–390. DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v12i6.1761>. URL: <http://www.ijmp.jor.br/index.php/ijmp/article/view/1530> (дата звернення: 10.12.2022).

REFERENCES:

1. Paterylo I. V. Valiutne rehulivannia ta valiutna polityka yak vazhlyvi instrumenty mekhanizmu derzhavnoho rehulivannia natsionalnoi ekonomiky. URL: http://apnl.dnu.in.ua/2_2011/12.pdf (data zvernennia: 10.12.2022). **2.** Lisovol O. M. Finansovo-pravove rehulivannia valiutnoho kontroliu v Ukraini. Kvalifikatsiina naukova pratsia na pravakh rukopysu : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07 / Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav. Kyiv, 2019. **3.** Piankova O. V. Valiutne rehulivannia eksportnykh ta importnykh operatsii subiektiv zovnishnoekonomichnoi diialnosti v konteksti antykrizovykh zakhodiv. *Efektivna ekonomika*. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5277> (data zvernennia: 10.12.2022). **4.** Tkach S. V. Orhanizatsiino-pravovi zasady valiutnoho rehulivannia v Ukraini. URL: <http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/02/ORGANIZATSIJNO-PRAVOVI-ZASADY-VALYUTNOGO-REGULYUVANNYA.pdf> (data zvernennia: 10.12.2022). **5.** Tiurina N. M., Karvatska N. S. Zovnishnoekonomichna diialnist pidpriemstva : navch. posib. Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury, 2019. 407 s. **6.** Zhyhlei I. V. Oblik zovnishnoekonomichnoi diialnosti : navch. posib. dlia stud. zakladiv vyshchoi osvity. Zhytomyr : Derzhavnyi universytet «Zhytomyrska politekhnika», 2019. 400 s. **7.** Levytska S., Krynychnay I., Akimova A., Kuzmin O. Analysis of business entities financial and operational performance under sustainable development. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. Home. 2018. Vol. 2. No 25. S. 122–131. ISSN (print) 2306-4994, ISSN (on-line) 2310-8770. DOI: <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i25.136476> (data zvernennia: 10.12.2022). **8.** Kinzerska N. V. Skladovi zovnishnoekonomichnoi diialnosti yak obiekty bukhhalterskoho obliku v umovakh nevyznachenosti zovnishnoho seredovyscha. Investytsii: praktyka ta dosvid. 2020. № 15–16. S. 100–105. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.15-16.100 (data zvernennia: 10.12.2022). **9.** Malikov V., Huz M., Yatsyshyn S. Osoblyvosti bukhhalterskoho obliku v antykrizovomu upravlinni pidpriemstvom. *Naukovi perspektyvy*. 2022. № 11 (29). **10.** Boldovska K. Osoblyvosti ta skladovi oblikovoho zabezpechennia mizhnarodnykh operatsii subiektiv hospodariuvannia. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2022. № 35. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-35-33> (data zvernennia: 10.12.2022).

11. Jamil M. N. Impact the choice of exchange rate regime on country economic growth: which anchor currency leading the 21st century. *Journal of Environmental Science and Economics*. 2022. Vol. 1(1). Pp. 18–27. 12. Latimer P., Duffy M. Deconstructing digital currency and its risks: Why ASIC must rise to the regulatory challenge. *Federal Law Review*. 2019. Vol. 47(1). Pp. 121–150. 13. Pro valiutu ta valiutni operatsii : Zakon Ukraïny vid 21.06.2018 № 2473-VIII. Data onovlennia: 27.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831> (data zvernennia: 10.12.2022). 14. Pro robotu bankivskoi systemy v period zaprovadzhennia voiennoho stanu : Postanova NBU vid 24.02.2022 roku № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831> (data zvernennia: 09.12.2022). 15. Pro osoblyvosti rehuliuвання ta nahliadu za zdiisnenniam diialnosti z torhivli valiutnymy tsinnostiamy v hotivkovii formi v period dii voiennoho stanu : Postanova NBU vid 29.07.2022 roku № 165. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831> (data zvernennia: 10.12.2022). 16. Ofitsiynyy sayt Natsionalnoho banku Ukraïny. 2022. URL: <https://bank.gov.ua>. (data zvernennia: 10.12.2022). 17. Antoniuk O., Koval N., Savitska S., Mulyk Y., Kuzyk N., Koshchynets M. Development of internal control and audit in Ukraine. *Independent Journal of Management & Production*. 2021. Vol. 12. No. 6. P. 376–390. DOI: <https://doi.org/10.14807/ijmp.v12i6.1761>. URL: <http://www.ijmp.jor.br/index.php/ijmp/article/view/1530> (data zvernennia: 10.12.2022).

Antoniuk O. R. [1; ORCID ID: 0000-001-5703-9115],

Doctor of Economics, Professor,

Dermanska M. O. [1; ORCID ID: 0000-0003-2950-6112],

Senior Student

¹*National University of Water and Environmental Engineering, Rivne*

SPECIFICS OF FOREIGN EXCHANGE REGULATIONS DURING MARTIAL LAW IN UKRAINE: THE INFLUENCE ON THE CONTROL PROVISIONS

The purpose of the article is to analyze and compare the peculiarities of currency regulation in Ukraine in two time periods – before February 24, 2022, prior to Russian invasion of Ukraine, and while the war is still going on. Emphasis is placed on the study of the role of the state in regulation through instruments of currency regulation and currency supervision, reflected in normative documents. The concept of "currency regulation" and features of regulators' activities in emergency situations are considered. Subjects of currency regulation apply various regulatory instruments, including instruments of currency restrictions and currency supervision, as well as measures related to the stimulation of foreign economic activity through currency regulation. The position of the new liberal model of currency regulation, which was introduced before the introduction of martial law, is considered. From the point of view of the activities of business entities in emergency conditions, currency regulation provides for

compliance of currency restriction measures with the scale and structure of risks threatening financial stability, establishment of validity periods, availability of accountability and publicity to the National Bank of Ukraine. A sign of the effectiveness of currency regulation is the prioritization of less discriminatory instruments of currency regulation over more discriminatory ones, a balance in the application of such instruments, and most importantly, the priority of market instruments of currency regulation over administrative ones. A feature of the implementation of currency control is the use of currency supervision, based on which, in accordance with the policy of liberalization of currency regulation, own analysis and responsibility, a risk-oriented approach, an analysis of the substance of operations, rather than the form, were provided. A risk-oriented approach allows you to identify dubious transactions based on indicators, the list of which is given in the article. The article specifies restrictions after the introduction of martial law in the regulation of foreign economic activity, restrictions, in particular, regarding the terms of currency settlements, that is, payments for export-import operations.

Keywords: currency regulation; currency operations; foreign economic activity; exchange control.

Отримано: 12 грудня 2022 року
Прорецензовано: 17 грудня 2022 року
Прийнято до друку: 23 грудня 2022 року